

**ОРОЛБЎЙИ МИНТАҚАСИДА ТУЗЛИ ЧАНГЛАРНИНГ ДОИМИЙ
ТАЪСИРИ НАТИЖАСИДА НАФАС ЙЎЛЛАРИНИНГ
ПАТОМОРФОЛОГИК ЎЗГАРИШЛАРИ
(ЭСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТ).**

**Батирова Гулчехра Қуандиқ қизи.,
Каримов Расулбек Хасанович.**

Қороқолпоғистон давлат тиббиёт институти.
Урганч давлат тиббиёт институти.

Мавзунинг долзарблиги: Сўнги йилларда Оролбўйи минтақасида экологик вазиятнинг кескин ўзгариши, денгиз тубининг қуриши ва тузли чангларнинг атмосферага тарқалиши аҳоли саломатлигига салбий таъсир кўрсатувчи муҳим омиллардан бири ҳисобланади. Тузли чанг заррачаларининг нафас йўлларида доимий тушиши бронхлар ва ўпка тўқимасида яллиғланиш, дистрофик ҳамда склеротик ўзгаришларни келтириб чиқариши мумкин. Ушбу ўзгаришларнинг морфологик хусусиятларини экспериментал ўрганиш нафас тизими зарарланишининг патогенетик механизмларини аниқлашда муҳим аҳамиятга эга.

Ишнинг мақсади: Тузли чангларнинг доимий таъсири натижасида нафас йўллари ва ўпка тўқимасида юзага келадиган патоморфологик ўзгаришларни экспериментал шароитда ўрганиш ҳамда уларнинг ривожланиш хусусиятларини баҳолаш.

Текшириш материаллари ва усуллари: Тадқиқот экспериментал ҳайвонларда, яъни оқ каламушларда тузли чанг таъсирини моделлаштириш орқали амалга оширилади. Назорат ва тажриба гуруҳларидан олинган трахея, бронхлар ва ўпка тўқимаси намуналари гистологик усулда текширилади. Гематоксилин-эозин ва заруратга кўра махсус бўёқлардан фойдаланиб, эпителий қоплами, шиллиқ қават, бронхлар девори, альвеолалар ҳамда интерстициал тўқимадаги морфологик ўзгаришлар баҳоланади. Морфометрик ва статистик таҳлил усуллари қўлланилади.

Олинган натижалар: Тузли чангнинг доимий таъсири натижасида оқ каламушлар нафас йўллари шиллиқ қавати эпителийсида дистрофик ўзгаришлар, яллиғланиш хужайралари инфильтрацияси, шиллиқ ажралиши ўзгаришлари ва бронхлар деворида тузилмавий қайта қурилишлар юзага келиши аниқланди. Ўпка тўқимасида альвеолалар деворининг ўзгариши, интерстициал

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-10**

шиш ва яллиғланиш белгилари кузатилиши эҳтимолдан холи эмас. Ушбу ўзгаришларнинг даражаси таъсир давомийлиги ва интенсивлигига боғлиқ ҳолда баҳоланди.

Хулоса: 1. Тузли чанглارнинг узок муддатли таъсири нафас тизимида морфологик ўзгаришларнинг ривожланишига олиб келди.

2. Экспериментал патоморфологик текширувлар мазкур ўзгаришларнинг хусусиятлари ва ривожланиш босқичлари аниқланди.

3. Оролбўйи минтақасида экологик омиллар билан боғлиқ респиратор касалликларнинг патогенезини чуқурроқ ўрганилди ва илмий асос яратилди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Каримов Р. и др. Ятрогения в неонатологии (по данным лет. Обзор) //International conference on multidisciplinary science; Vol. 1 No. 3 (2023): International conference on multidisciplinary science; 76-78. – Center for Tech and Media Research, 2023.
2. Юлдашев Б. С. и др. Хомила ва янги туғилган чақалоқлар мурдасининг суд тиббий экспертизаси (Текшируви) //Ўқув қўлланма: Т.:“О ‘ZKITOBSAVDONASHRIYOTI’ NMIU. – 2023. – Т. 96. – №. 3. – С. 60-63.
3. Юлдашев Б. С., Каримов Р. Х., Бекчанов А. Ж. Covid-19 ўтказган чақалоқларда пневмониянинг морфологик хусусияти //International Scientific and Practical Conference of Students and Young Scientists" Sustainable Development: Problems, Analysis, Prospects"(Poland). – 2023. – С. 26-28.
4. Юлдашев Б. С., Каримов Р. Х., Бекчанов А. Ж. COVID-ўтказган оналардан туғилган чақалоқларда пневмония касаллигининг асоратлари //Past and future of medicine: international scientific and practical conference. – 2023. – Т. 2. – С. 10-12.
5. Каримов Р. Х., Ражапов А. А., Тажибаева М. Р. COVID-19 ўтказган оналардан муддатига етимасдан туғилган чақалоқларда ўпка тўқимасининг морфологик хусусиятлари //INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE; Vol. 2 No. 1 (2025): INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE; 135-139. – Center for Tech and Media Research, 2025.
6. Жуманазаров Д., Каримов Р., Султанов Б. ИССИҚЛИК ТАЪСИРИ НАТИЖАСИДА ЎПКАДАГИ АТЕЛЕКТАЗЛАРНИНГ МОРФОГЕНЕЗИ (ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТ) //South Aral Region Medical Journal. – 2026. – Т. 2. – №. 4. – С. 234-239.
7. Каримов Р. Х., Ражапов А. А., Тажибаева М. Р. МУДДАТИГА ЕТИЛМАСДАН ТУҒИЛГАН ЧАҚАЛОҚЛАРДА COVID-19 НИНГ ЎПКА

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQUARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-10**

ТЎҚИМАСИГА САЛБИЙ ТАЪСИРИ //FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQUARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI; Vol. 2 No. 1 (2025): FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQUARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI; 274-278. – 2025.

8. Юлдашев Б. С., Каримов Р. Х., Рузметова Д. Т. COVID-19 ЎТКАЗГАН ОНАЛАРДАН ТУҒИЛГАН ЧАҚАЛОҚЛАРДА ЎПКАНИНГ МОРФОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ //South Aral Region Medical Journal. – 2025. – Т. 1. – №. 3. – С. 104-109.